

Vermissingen gesloten jeugdzorg

*Notitie over de vermissing van jongeren in de
gesloten jeugdzorg in 2009*

Samenvatting

De Inspectie jeugdzorg heeft op verzoek van de minister voor Jeugd en Gezin een ingelast onderzoek gedaan naar de vermissingen van jongeren in de gesloten jeugdzorg. De inspectie heeft in dit onderzoek alle vijftien instellingen voor gesloten jeugdzorg onderzocht.

Het eindoordeel luidt dat de inspectie over het geheel genomen redelijk positief is over hoe de sector gesloten jeugdzorg in de praktijk omgaat met vermissingen.

De inspectie is op grond van het volgende tot dit oordeel gekomen.

De inspectie verwacht dat de instellingen adequaat reageren op vermissingen en toereikende maatregelen treffen om toekomstige vermissingen te voorkomen.

Deze verwachtingen zijn in drie onderzoeksthema's uitgewerkt:

- 1) de reactie van de instellingen op vermissingen;
- 2) de maatregelen van de instellingen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van het kind;
- 3) de maatregelen van de instellingen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van de hele instelling.

De inspectie beoordeelt de genoemde thema's als volgt:

- 1) de reactie op vermissingen is voldoende;
- 2) de maatregelen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van het kind zijn matig;
- 3) de maatregelen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van de instelling zijn matig.

De inspectie vindt de eerste twee thema's het belangrijkste. De instellingen dienen eerst het proces rond het laten terugkeren van de jongere en diens behandeling na terugkeer goed op orde te hebben. Daar heeft de jongere direct baat bij en daar zitten ook de meeste risico's wanneer het niet in orde is. Met name op het gebied van consequent registreren moet een aantal instellingen verbeteren, maar zij bleken zich daarvan al tijdens het onderzoek bewust en waren al met verbeteringen bezig.

Het is zorgelijk dat twee instellingen, De Koppeling en De Sprint, voor het eerste thema als matig beoordeeld zijn en voor de twee andere thema's als onvoldoende. Vooral het feit dat de kwaliteit van de reactie op kindniveau onvoldoende is, weegt voor de inspectie zwaar. Bij beide instellingen heeft de inspectie actie ondernomen.

Met De Koppeling heeft de inspectie afgesproken op welke termijn de verbeteringen moeten zijn gerealiseerd. Bij De Sprint was het onderhavige onderzoek onderdeel van de entreetoets. De inspectie heeft over De Sprint geoordeeld dat de kwaliteit van de gesloten jeugdzorg die De Sprint biedt volstrekt ontoereikend is. Naar aanleiding van dit onderzoek wordt De Sprint door De Hoenderloo Groep gesloten. Nadere actie van de inspectie op het gebied van vermissingen is daarom niet meer aan de orde.

Inhoudsopgave

Samenvatting.....	3
Hoofdstuk 1 Inleiding	7
Hoofdstuk 2 Onderzoeksbevindingen.....	9
2.1 De reactie op vermissingen.....	9
2.2 Maatregelen na vermissing op kindniveau.....	11
2.3 Maatregelen na vermissing op instellingsniveau	13
Hoofdstuk 3 Oordeel.....	15
Bijlage 1 Oordeel per instelling	19
Bijlage 2 Onderzoek inspectie	21
Bijlage 3 Cijfers vermissingen gesloten jeugdzorg 2009 met nuancering.....	23

Hoofdstuk 1 Inleiding

De Inspectie jeugdzorg heeft in januari en februari 2010 op verzoek van de minister voor Jeugd en Gezin een ingelast onderzoek gedaan naar de vermissingen van jongeren in de gesloten jeugdzorg. De inspectie heeft dit onderzoek uitgevoerd bij alle vijftien instellingen die in 2009 gesloten jeugdzorg hebben aangeboden.

Dit rapport geeft antwoord op de vraagstelling die de inspectie voor het onderzoek heeft geformuleerd. De vraagstelling luidde:

"Reageren de instellingen voor gesloten jeugdzorg adequaat op vermissingen van jongeren en treffen zij toereikende maatregelen om toekomstige vermissingen te voorkomen?"

De inspectie verwacht dat de instellingen adequaat reageren op vermissingen en toereikende maatregelen treffen om toekomstige vermissingen te voorkomen.

Deze verwachtingen zijn in drie onderzoeksthema's uitgewerkt:

- 1) de reactie van de instellingen op vermissingen;
- 2) de maatregelen van de instellingen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van het kind;
- 3) de maatregelen van de instellingen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van de hele instelling.

De begrippen vermissing en gesloten jeugdzorg

Hieronder geeft de inspectie een toelichting op de begrippen vermissing en gesloten jeugdzorg.

Vermissing

De definitie van vermissing die de inspectie hanteert luidt: "een jeugdige is vermist als hij of zij zonder nadere toestemming van de (pleeg)zorgaanbieder niet aanwezig is op de locatie(s) die door de zorgaanbieder is/zijn aangewezen".¹

De zorgaanbieders moeten vermissingen melden bij de inspectie als:

- de jeugdige niet binnen 24 uur teruggekeerd is en niet bekend is of de jeugdige op een veilig adres verblijft van waaruit perspectief is op terugkeer;
- zich een calamiteit heeft voorgedaan tijdens de vermissing (bijvoorbeeld: de jeugdige is betrokken geraakt bij of slachtoffer geworden van een (seksueel) misdrijf);
- het om een kind gaat van jonger dan 12 jaar.

Bij vermissing gaat het zowel om jongeren die niet (tijdig) terugkeren van verlof als om jongeren die weglopen uit de instelling of de school. In beide gevallen wordt ook de term "onttrekking" gehanteerd.

¹ Brief van 10 maart 2009 aan Bureaus Jeugdzorg en Zorgaanbieders met kenmerk IJZ / 2918457-DvdL.

Gesloten jeugdzorg

Gesloten jeugdzorg bestaat uit zorg en behandeling in daarvoor bestemde jeugdzorginstellingen voor kinderen en jongeren met ernstige opgroei- of opvoedingsproblemen. Gesloten jeugdzorg is bedoeld voor jongeren met zulke ernstige gedragsproblemen dat zij bescherming nodig hebben tegen zichzelf of tegen anderen. Beperkende maatregelen, zoals afzondering, vastpakken en vasthouden en beperking van het telefoonverkeer kunnen onderdeel zijn van de behandeling; dit is afhankelijk van de problematiek van de jongere. Bij gesloten jeugdzorg wordt een jongere gedwongen behandeld. De kinderrechter moet hiervoor een 'machtiging gesloten jeugdzorg' verlenen.

Leeswijzer

In hoofdstuk 2 staan de bevindingen en op welke onderdelen de instellingen goed uit het onderzoek komen en op welke niet.

In hoofdstuk 3 staat het oordeel over de sector.

In bijlage 1 staan de oordelen van de inspectie per instelling uitgewerkt.

In bijlage 2 staat nadere informatie over het onderzoek van de inspectie naar vermissingen in de gesloten jeugdzorg.

In bijlage 3 staan de cijfers die de instelling bij het onderzoek aan de inspectie hebben gegeven, alsmede de nuancering bij de cijfers.

Hoofdstuk 2 Onderzoeksbevindingen

In dit hoofdstuk staan de bevindingen bij de vijftien onderzochte instellingen voor gesloten jeugdzorg.

De volgende paragrafen bevatten de onderzoeksbevindingen op de drie onderzoeksthema's. Per thema worden de verwachtingen van de inspectie genoemd. Daarna volgt een kolom waarin staat aangegeven op welke onderdelen de instellingen positief uit het onderzoek komen en op welke onderdelen niet. Vervolgens worden de bevindingen genoemd, waarop de inspectie dit oordeel heeft gebaseerd.

Twee instellingen hadden in 2009 geen weglopers bij de inspectie gemeld. Bij beide instellingen is wel onderzoek gedaan. Bij Avenier Hand in Hand was voldoende informatie om de instelling voor wat betreft de thema's 1, 2 en 3 te beoordelen, bij Horizon Hand in Hand was dit niet het geval.

2.1 De reactie op vermissingen

De inspectie verwacht van de instellingen dat zij adequaat hebben gereageerd op vermissingen.

Dat wil zeggen dat zij de vermissing signaleren en intern hierop verdere actie ondernemen, dat zij waar nodig de politie en het netwerk van het kind mobiliseren om het kind terug te vinden, dat zij de ouders en Bureau Jeugdzorg informeren en dat zij melding doen aan de inspectie.

De instellingen komen overwegend positief uit het onderzoek wat betreft:	Aandacht van de instellingen is vooral nodig voor de volgende onderwerpen:
<ul style="list-style-type: none">• Het hanteren van een vaste werkwijze/ het werken volgens protocol• Het bellen met de ouders / het netwerk; informeren van Bureau Jeugdzorg, jongeren op de telex zetten• Het mobiliseren van het netwerk en de politie om tot actieve opsporing over te gaan	<ul style="list-style-type: none">• Het (op eenduidige wijze) registreren van het handelen van medewerkers bij een vermissing• Het melden bij de Inspectie jeugdzorg van vermissingen volgens de criteria van de Inspectie jeugdzorg

Toelichting

In de praktijk ondernemen alle instellingen actie zodra ze merken dat een jongere vermist is.

De instellingen hebben allemaal een protocol en/of een procesbeschrijving waarin staat beschreven wat zij moeten doen als zij merken dat een jongere vermist is. In de praktijk gaan zij ook volgens het protocol te werk.

Bij alle instellingen proberen de medewerkers bij een vermissing telefonisch met de jongere in contact te komen. De instellingen verklaren dat een aantal jongeren de telefoon opneemt, ook als

zij niet van plan zijn om naar de instelling terug te keren. Soms lukt het ook via sms en internet (hyves, msn) contact te zoeken.

De instellingen bellen, nadat duidelijk is dat de jongere vermist is, de ouders om hen te informeren en bij hen navraag te doen. Bij langer wegblijven is er regelmatig telefonisch contact met hen, enerzijds ter begeleiding van de ouders maar ook om te achterhalen of de ouders inmiddels informatie hebben die kan leiden tot het vinden van de verblijfplaats van de jongere. Telefonisch wordt ook contact opgenomen met het netwerk van de jongere, de mensen van wie men weet dat deze belangrijk zijn voor een jongere, om te vragen of zij weten waar de jongere zich bevindt. Daarnaast wordt Bureau Jeugdzorg geïnformeerd.

Alle instellingen zetten de jongeren na vermissing op de telex met een verzoek OAT (opsporing, aanhouding en terugbrengen) aan de politie. Snelle plaatsing op de telex blijkt effectief te zijn. Jongeren worden bijvoorbeeld uit de trein gehaald door de spoorwegpolitie. De samenwerking met de politie met betrekking tot actief opsporen en het terugbrengen van vermiste jongeren verloopt doorgaans goed. De instellingen geven aan dat een vaste contactpersoon bij de politie in de regio met wie afspraken zijn gemaakt rondom incidenten, belangrijk is voor een snelle inzet van de politie.

Vaak weten de instellingen snel waar de vermiste jongere is. Meer dan de helft van de instellingen geeft in het onderzoek ongevraagd aan dat zij ook te maken hebben met vermissingen, waarbij de ouders weten waar hun kind verblijft (soms zelfs hebben meegewerkt aan de onttrekking) maar dit niet vertellen en niet meewerken aan de terugkeer naar de instellingen. In zo'n geval wordt bijvoorbeeld de gezinsvoogd gevraagd om bij de ouders langs te gaan of wordt er vanuit de instelling gezinsbegeleiding ingezet.

Een aantal jongeren komt uit zichzelf binnen 24 uur terug of wordt door de ouders teruggebracht. In de overgrote meerderheid van de gevallen keren de jongeren terug voor zij (na veertien dagen) worden uitgeschreven door de instelling. Er zijn jongeren die met deze termijn rekening houden en zich na dertien dagen weer melden.

In geval van weglopen wordt vaak actief gezocht onder andere bij de bushalte of het treinstation. Wanneer jongeren weglopen terwijl zij door een groepsleider worden begeleid, probeert de groepsleider hen meestal tegen te houden. Er is verschil tussen de instellingen als het gaat om de vraag hoe ver medewerkers gaan om de jongeren tegen te houden. Er zijn instellingen die adviseren de jongeren niet fysiek tegen te houden. Als reden wordt gegeven dat zij hiertoe geen bevoegdheid hebben. Een andere reden die genoemd wordt is dat de politie hiervoor heeft gewaarschuwd omdat het gevaarlijk kan zijn. Er zijn ook instellingen die aangeven dat de medewerker naast overtuigen ook de jongere mag vastpakken.

De activiteiten die de instellingen ondernemen om de jongere terug te vinden, wat zij hierover afspreken met ouders, netwerk en gezinsvoogd en hoe vaak zij hierover contact hebben, zijn vaak moeilijk terug te vinden in de (digitale en papieren) dossiers. Informatie hierover wordt

versnipperd en summier vastgelegd. Ook zijn er binnen sommige instellingen grote verschillen aangetroffen tussen de leefgroepen en soms ook tussen medewerkers of er geregistreerd wordt. Verder zijn er grote verschillen tussen wat er geregistreerd wordt.

Het blijkt dat de instellingen, op een uitzondering na, vermissingen standaard melden bij de Inspectie jeugdzorg, maar hierbij niet altijd de criteria hanteren. Hierdoor zijn de aantallen meldingen die de inspectie over 2009 heeft ontvangen moeilijk te interpreteren. Op grond van deze cijfers kunnen de instellingen niet met elkaar vergeleken worden.

Voorbeelden van varianten zijn:

- sommige instellingen melden een vermissing al wanneer een jongere langer dan een uur niet op de afgesproken plek verblijft;
- sommige instellingen melden wanneer een jongere de eerstvolgende ochtend nog niet terug is, maar de 24 uur nog niet verstreken zijn;
- sommige instellingen stemmen achteraf in met de afwezigheid van jongeren en geven verlenging van verlof op verzoek van de jongere (soms is de afwezigheid dan als vermissing gemeld en soms niet);
- een combinatie van de eerste drie varianten komt ook voor, bijvoorbeeld waarbij een instelling én meldt na 24 uur, maar ook eerder;
- er is een instelling die de vermissingen niet meldt, maar ongeoorloofde afwezigheid definieert als "uit zicht". De jongeren moeten de tijd die ze "uit zicht" zijn geweest inhalen, bijvoorbeeld doordat ze daarna later dan afgesproken met verlof gaan.

2.2 Maatregelen na vermissing op kindniveau

De inspectie verwacht van de instellingen dat zij naar aanleiding van de vermissing toereikende maatregelen hebben genomen om toekomstige vermissingen te voorkomen of te beperken. Dat wil zeggen dat zij de vermissing hebben geëvalueerd op het niveau van het kind, wat kan leiden tot aanpassing van het behandelplan en/of het verlofplan en/of de risicotaxatie voor het desbetreffende kind.

De instellingen komen overwegend positief uit het onderzoek wat betreft:	Aandacht van de instellingen is vooral nodig voor de volgende onderwerpen:
<ul style="list-style-type: none"> • Het evalueren van de vermissing per jongere • Het aanpassen van verlofafspraken en het behandelplan na een vermissing • Het leveren van maatwerk wat betreft de consequenties voor jongeren 	<ul style="list-style-type: none"> • Het gebruik van vaste criteria om risico's in te schatten en het bijstellen van de risico-inschatting na de vermissing • Het vastleggen van de informatie rond de vermissing (de analyse van het probleem achter het weglopen en de consequenties voor de jongere)

Toelichting

Bevindingen die aandacht nodig hebben

Bij het onderzoek naar de vermissingen is gebleken dat vier instellingen nog geen vaste criteria gebruiken voor de inschatting van risico's. Twee van deze instellingen waren in 2009 al door de inspectie getoetst. Zij bleken nog niet voldoende verbeteringen op dit onderdeel te hebben aangebracht. Bij de twee andere instellingen toetste de inspectie dit onderdeel voor de eerste keer.

In de interviews in het kader van het onderzoek naar de vermissingen werden afwegingen over hoe een jongere na een vermissing verder moest worden behandeld meestal helder toegelicht. In de (digitale) dossiers waren de afwegingen echter vaak niet duidelijk terug te vinden. Een derde van de instellingen legt consequenties op kindniveau en overwegingen die daaraan ten grondslag liggen, niet eenduidig en transparant vast. Als de informatie al te vinden was, dan was deze op verschillende plaatsen opgeslagen en per onderdeel weinig concreet.

Positieve bevindingen

Bij vrijwel alle instellingen beslist de gedragswetenschapper welke consequenties de vermissing heeft voor de behandeling en het verloop van de jongere.

De instellingen geven aan dat zij soms een gecalculeerd risico nemen bij de toekenning van verlof. Zij vinden dat de jongeren moeten oefenen met vrijheid en terugkeer in de maatschappij; soms hebben de jongeren een machtiging gesloten jeugdzorg voor korte tijd. Ook dringt de tijd als de jongeren al bijna 18 jaar zijn. Zij geven aan dat het frequent gaat om jongeren die een enkele keer weglopen of niet terugkomen van verlof en het na terugkeer bij die ene keer laten. Vaak is het eenmalig weglopen een leermoment, dat wordt ingezet in de behandeling van de jongere en indien nodig ook van diens ouders.

Instellingen behandelen ook jongeren die een gevaar vormen voor zichzelf of voor anderen. Het gaat bijvoorbeeld om meisjes die slachtoffer zijn geweest van pooierboys, om jongeren met een sterke aandrang zichzelf iets aan te doen en om jongeren met een ernstig agressieprobleem die anderen iets aan kunnen doen. Er zijn instellingen die aangeven dat zij niet of weinig te maken krijgen met zulke jongeren, maar de meeste instellingen hebben ook deze jongeren in hun leefgroepen. Zij geven aan dat zij zich in de behandeling bewust zijn dat de risico's op gevaarlijke situaties bij onttrekkingen bij deze groep groter zijn dan bij andere jongeren.

Veel instellingen wijzen erop dat jongeren vooral weglopen aan het begin en aan het eind van de plaatsing. Aan het begin omdat zij de geslotenheid niet direct accepteren en er de zin niet van inzien. Aan het eind komt langer wegblijven vooral voor bij jongeren die klaar zijn met hun behandeling binnen de gesloten jeugdzorg en op de wachtlijst staan voor een vervolgplek.

Na terugkeer van een vermissing wordt de jongere bij bijna alle instellingen verzorgd en tot rust gebracht. Er vindt dikwijls onderzoek aan lichaam en kleding en urinecontrole plaats. De instellingen proberen voor zover dat nog niet bekend is te achterhalen waar de jongere tijdens de vermissing verbleef en wat er is gebeurd. Na terugkeer is meestal sprake van een aangepast programma, kamerplaatsing en op de situatie van de jongere afgestemde schrijfopdrachten. Ook krijgt de jongere gesprekken met de mentor en/of de gedragswetenschapper over het weglopen.

Voorbeelden van hoe de behandeling van de jongere na de vermissing werd aangepast:

- er wordt therapie ingezet om het onderliggend probleem dat heeft geleid tot het weglopen, tegen te gaan;
- er wordt begeleiding ingezet in de thuissituatie, bijvoorbeeld bij ouders die instemmen met het weglopen en hun kind verborgen houden;
- de jongere wordt teruggezet naar een andere behandelfase;
- de jongere krijgt een plaatsverbod of hij wordt strakker begeleid;
- de jongere wordt overgeplaatst van een groep die meer open is naar een groep die meer gesloten is of naar een collega instelling die meer geslotenheid biedt;
- de toekenning van verlof vindt voorlopig niet meer (onbegeleid) plaats of wordt in ieder geval beperkt.

2.3 Maatregelen na vermissing op instellingsniveau

De inspectie verwacht dat de instellingen naar aanleiding van de vermissingen toereikende maatregelen hebben genomen om toekomstige vermissingen te voorkomen of te beperken. Dat wil zeggen dat zij de vermissingen hebben geëvalueerd op het niveau van de organisatie, wat bijvoorbeeld kan leiden tot aanpassing van werkwijze en procedures, een besluit tot een intern onderzoek, een ingreep op personeelsniveau of in de indeling van groepen en tot slot een terugkoppeling van de evaluatie naar het uitvoeringsniveau.

De instellingen komen overwegend positief uit het onderzoek wat betreft:	Aandacht van de instellingen is vooral nodig voor de volgende onderwerpen:
(er zijn geen aandachtspunten die in het algemeen goed gaan bij dit thema)	<ul style="list-style-type: none"> • Het evalueren en analyseren van vermissingen op instellingsniveau

Toelichting

Een cyclisch proces van evaluatie en aanpassing op instellingsniveau van de vermissingen is bij zes instellingen aanwezig. Het gaat om het periodiek evalueren van vermissingen, waarbij een instelling leert van vermissingen en waarbij maatregelen worden ingezet en aanpassingen worden gedaan en waarbij wordt bekeken of deze maatregelen resultaat hebben gehad. Vier instellingen evalueren af en toe of registreren de resultaten onvoldoende. Bij de overige instellingen is de instellingsbrede evaluatie van incidenten, waaronder vermissingen, pas recent gestart. Van een cyclisch proces is nog geen sprake.

Hoofdstuk 3 Oordeel

Vast staat dat de instellingen voor gesloten jeugdzorg vrijwel allemaal te maken hebben met vermissingen. Van de 15 instellingen die de inspectie heeft onderzocht, heeft de inspectie één niet beoordeeld, omdat deze geen vermissingen had in 2009. Tijdens het onderzoek werd duidelijk dat de cijfers van de vermissingen in 2009 per instelling niet goed met elkaar te vergelijken zijn. Dit komt omdat de instellingen voor gesloten jeugdzorg verschillende definities hebben gehanteerd. Door deze verschillende definities zijn de cijfers ook moeilijk te interpreteren.

De inspectie heeft onderzocht of de instellingen adequaat reageren op vermissingen en of zij toereikende maatregelen treffen om toekomstige vermissingen te voorkomen. De inspectie is tot het volgende eindoordeel gekomen.

Eindoordeel

De inspectie is redelijk positief over hoe de sector gesloten jeugdzorg in de praktijk omgaat met vermissingen.

De inspectie heeft per thema als volgt geoordeeld:

1. de reactie van de instellingen op vermissingen:	voldoende
2. de maatregelen van de instellingen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van het kind:	matig
3. de maatregelen van de instellingen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van de instelling:	matig

De inspectie vindt de eerste twee thema's het belangrijkste. De instellingen dienen eerst het proces rond het laten terugkeren van de jongere en diens behandeling na terugkeer goed op orde te hebben. Daar heeft de jongere direct baat bij en daar zitten ook de meeste risico's, wanneer het niet in orde is. Met name op het gebied van consequent registreren moet een aantal instellingen verbeteren, maar zij bleken zich daarvan al tijdens het onderzoek bewust en waren al met verbeteringen bezig. Het derde thema vindt de inspectie minder zwaar wegen. Een deel van de instellingen heeft al een goed lopende cyclus van evaluatie en aanpassing en registreert dit ook voldoende. Positief is dat de meeste instellingen in 2010 wel een start hebben gemaakt met het evalueren op instellingsniveau.

Hieronder volgt een toelichting per thema.

Thema 1

De inspectie beoordeelt de sector als voldoende als het gaat om de reactie op vermissingen

Het eerste thema dat de inspectie heeft onderzocht is de reactie van de instelling nadat duidelijk is geworden dat een jongere is vermist. Elf van de veertien instellingen voldoen aan de verwachtingen van de inspectie. Ze ondernemen actie om de jongeren te vinden. De politie wordt ingeschakeld en het netwerk geïnformeerd en gemobiliseerd en dit alles wordt geregistreerd, zodat de informatie over wie is gebeld en welke afspraken er zijn gemaakt ook toegankelijk is voor de

medewerkers die tijdens de vermissing geen dienst hadden. Zij kunnen daardoor de werkzaamheden goed overnemen.

Drie instellingen voldoen gedeeltelijk aan de verwachtingen van de inspectie, want ze ondernemen wel actie maar de registratie van wat ze doen is onvoldoende.

Thema 2

De inspectie beoordeelt de sector als matig als het gaat om het nemen van maatregelen naar aanleiding van vermissingen op het niveau van het kind

Waar het eerste thema nog vooral de beheersmatige aspecten van het werk van de instelling betreft, gaat het bij het tweede thema meer om de inhoud van de behandeling.

Zeven instellingen voldoen aan de verwachtingen van de inspectie als het gaat om de manier waarop instellingen omgaan met een jongere die terugkeert nadat hij vermist is geweest. Vijf instellingen voldoen gedeeltelijk aan de verwachtingen van de inspectie en zijn als matig beoordeeld. Twee instellingen voldoen niet aan de verwachtingen van de inspectie en zijn als onvoldoende beoordeeld.

Thema 2 is uitgewerkt in verschillende onderdelen die hieronder aan de orde komen.

Twaalf van de veertien instellingen passen na terugkeer de behandeling van de jongere aan.

Daarbij leveren deze twaalf instellingen meestal maatwerk en wordt per jongere en zijn gezin bekeken wat er nodig is, nadat de jongere weer in de instelling is teruggekeerd. Twee instellingen doen dit onvoldoende.

Tien van de veertien instellingen schatten voldoende consequent de risico's in op grond van vaste criteria.

Deze tien instellingen maken consequent bij iedere jongere op grond van vaste criteria een inschatting van de risico's die een jongere loopt bij buitenactiviteiten en verlof. Belangrijke gebeurtenissen zoals een vermissing worden in de inschatting meegenomen. Er zijn vier instellingen die dit nog niet consequent doen op grond van vaste criteria.

Er is een relatief klein aantal jongeren voor wie het onttrekken aan de gesloten jeugdzorg zeer risicovol is. Vrijwel alle instellingen hebben met enkele van deze jongeren te maken. Het gaat om jongeren die een gevaar vormen voor zichzelf of voor hun omgeving. De onttrekking van deze jongeren houdt een groter risico op ernstige incidenten in, zoals het voor lange tijd verdwijnen in de prostitutie, zeer ernstige zelfbeschadiging of ernstige geweldsincidenten. Het ontbreken van een goede risicotaxatie is juist voor deze groep risicovol.

Voor een grote groep jongeren is de onttrekking minder risicovol. Buiten het toezicht van de instelling zijn zij niet op die manier gevaarlijk voor zichzelf of anderen.

Na terugkomst van de jongere registreren zeven van de veertien instellingen belangrijke informatie voor verdere behandeling voldoende.

Er zijn daarnaast dus zeven instellingen die belangrijke informatie onvoldoende registreren. Dit zijn de twee instellingen die de inspectie op het hele thema als onvoldoende beoordeelt en de vijf instellingen die de inspectie als matig beoordeelt. Deze vijf instellingen passen wel de behandeling

van de jongere aan maar registreren belangrijke informatie rond de vermissing en verdere behandeling onvoldoende. Dit beperkte vastleggen kan een effectieve verdere behandeling van de jongere in de weg staan en houdt risico's in. Bij terugkeer van de jongere komen groepsleiders en gedragswetenschappers vaak veel van de jongere te weten over de vermissing. Dit kan belangrijk zijn voor de verdere behandeling. De informatie bevindt zich summier op verschillende plaatsen maar vooral in de hoofden van de medewerkers en wordt mondeling gedeeld met wie op dat moment werkt. Wanneer er op deze manier sprake is van een gebrekkige registratie bestaat het risico dat belangrijke informatie niet wordt meegewogen bij de inschatting van het risico dat een jongere opnieuw wegloopt uit de instelling of niet terugkeert van verlof. Het is dan mogelijk dat een jongere bijvoorbeeld onvoldoende in het zicht wordt gehouden of verlof krijgt terwijl hij daar nog niet voor is toegerust.

Beide bovengenoemde onderdelen (het consequent inschatten van risico's en het consequent registreren) zijn belangrijk om incidenten te voorkomen. Om risico's goed te kunnen inschatten, is het belangrijk dat alle relevante informatie toegankelijk is.

Thema 3

De inspectie beoordeelt de sector als matig als het gaat om het nemen van maatregelen op instellingsniveau

Het derde thema betreft de vraag naar het lerend vermogen van de instelling. Wat doen zij met hun incidenten, waaronder de vermissingen? Evalueren zij regelmatig op instellingsniveau? Passen zij behalve de individuele behandeling ook het beleid aan wanneer bij evaluatie duidelijk wordt dat er knelpunten zijn?

Bij zes van de veertien instellingen is sprake van een cyclisch proces, waarbij consequent geëvalueerd en zo nodig aangepast wordt. Vier instellingen beoordeelt de inspectie als matig, omdat zij de resultaten van hun evaluatie onduidelijk registreren of omdat er bij hen (nog) geen sprake is van een cyclische aanpak. De inspectie beoordeelt de instellingen die begin 2010 zijn begonnen met evaluaties op instellingsniveau als onvoldoende. Het onderzoek richt zich op de vermissingen in 2009. De inspectie vindt het positief te zien dat zij hiermee een start hebben gemaakt.

Bijlage 1 Oordeel per instelling

In deze bijlage staat een samenvattende tabel met de oordelen per instelling weergegeven met een kleur. Hierbij geldt:

- **groen** is voldoende; dat betekent dat de instelling doet wat de inspectie verwacht;
- **geel** is matig; dat betekent dat de instelling doet wat de inspectie verwacht, maar dit niet navolgbaar vastlegt (thema 1 en 2) of dat de instelling een start heeft gemaakt met wat de inspectie verwacht (thema 3);
- **rood** is onvoldoende; dat betekent dat de instelling niet doet wat de inspectie verwacht.

Instelling / project	Oordeel Inspectie jeugdzorg		
	Reactie op vermissingen	Maatregelen kindniveau	Maatregelen Instellingsniveau
Almata (Den Dolder)	voldoende	matig	voldoende
Avenier (Alexandra)	voldoende	voldoende	voldoende
Avenier (Hand in Hand)	voldoende	voldoende	matig
Hoenderloo Groep (Kop van Deelen)	matig	matig	onvoldoende
Hoenderloo Groep (De Sprint)	matig	onvoldoende	onvoldoende
Horizon (Hand in Hand)	niet van toepassing ²		
Icarus	voldoende	matig	voldoende
Jeugdformaat / Jutters Combinatie	voldoende	voldoende	voldoende
De Koppeling	matig	onvoldoende	onvoldoende
De Lindenhorst	voldoende	voldoende	matig
OG Heldring Stichting	voldoende	voldoende	voldoende
Paljas Plus (BJ Brabant)	voldoende	matig	matig
Rentray	voldoende	voldoende	matig
Transferium	voldoende	matig	onvoldoende
Wilster	voldoende	voldoende	voldoende

Toelichting oordelen

Reactie op vermissingen

De inspectie verwacht van de instellingen dat zij adequaat hebben gereageerd op vermissingen.

Dat wil zeggen dat zij de vermissing signaleren en intern hierop verdere actie ondernemen, dat zij waar nodig de politie en het netwerk van het kind mobiliseren om het kind terug te vinden, dat zij de ouders en Bureau Jeugdzorg informeren en dat zij melding doen aan de inspectie.

² Bij Horizon Hand in Hand verbleven op het moment van onderzoek 2 jongeren met een machtiging gesloten jeugdzorg. In 2009 had een deel van de jongeren geen machtiging (meer). Over 2009 zijn geen vermissingen gemeld.

Maatregelen kindniveau

De inspectie verwacht van de instellingen dat zij naar aanleiding van de vermissing toereikende maatregelen hebben genomen om toekomstige vermissingen te voorkomen of te beperken. Dat wil zeggen dat zij de vermissing hebben geëvalueerd op het niveau van het kind, wat kan leiden tot aanpassing van het behandelplan en/of het verlofplan en/of de risicotaxatie voor het desbetreffende kind.

Maatregelen instellingsniveau

De inspectie verwacht dat de instellingen naar aanleiding van de vermissingen toereikende maatregelen hebben genomen om toekomstige vermissingen te voorkomen of te beperken. Dat wil zeggen dat zij de vermissingen hebben geëvalueerd op het niveau van de organisatie, wat bijvoorbeeld kan leiden tot aanpassing van werkwijze en procedures, een besluit tot een intern onderzoek, een ingreep op personeelsniveau of in de indeling van groepen en tot slot een terugkoppeling van de evaluatie naar het uitvoeringsniveau.

Gevolgen van het onderzoek

Het is zorgelijk dat twee instellingen, De Koppeling en De Sprint, voor het eerste thema als matig beoordeeld zijn en voor de twee andere thema's als onvoldoende. Vooral het feit dat de kwaliteit van de reactie op kindniveau onvoldoende is, weegt voor de inspectie zwaar.

De Koppeling heeft in verband hiermee een brief van de inspectie ontvangen. De Koppeling stelt een plan van aanpak op, legt dit aan de inspectie voor en maakt een afspraak op welke termijn de verbeteringen moeten zijn gerealiseerd. De inspectie houdt de vinger aan de pols.

Bij De Sprint was het onderhavige onderzoek onderdeel van de entreetoets. De inspectie heeft over De Sprint geoordeeld dat de kwaliteit van de gesloten jeugdzorg die De Sprint biedt volstrekt ontoereikend is. Naar aanleiding van dit onderzoek wordt De Sprint door De Hoenderloo Groep gesloten. Nadere actie van de inspectie op het gebied van vermissingen is daarom niet meer aan de orde.

Bijlage 2 Onderzoek inspectie

In deze bijlage staat nadere informatie over het onderzoek dat de inspectie begin 2010 heeft gedaan naar de vermissingen in de gesloten jeugdzorg in 2009.

De onderzoeksvraag voor het onderzoek luidde:

"Reageren de instellingen voor gesloten jeugdzorg adequaat op vermissingen van jongeren en treffen zij toereikende maatregelen om toekomstige vermissingen te voorkomen?"

De onderzoeksvraag is als volgt uitgewerkt in drie deelvragen:

- 1) hebben de instellingen voor gesloten jeugdzorg adequaat gereageerd op de vermissingen, dat wil zeggen dat zij de vermissing signaleren en intern hierop verdere actie ondernemen, waar nodig politie, het netwerk van het kind mobiliseren om het kind terug te vinden, ouders en Bureau Jeugdzorg informeren en melding doen aan de inspectie (gegeven de daarover in overleg met het veld afgesproken definitie van een vermissing)?
- 2) hebben de instellingen voor gesloten jeugdzorg naar aanleiding van de vermissing toereikende maatregelen genomen om toekomstige vermissingen te voorkomen of te beperken, dat wil zeggen dat zij de vermissing hebben geëvalueerd op het niveau van het kind (wat kan leiden tot aanpassing van het behandelplan en/of het verloopplan voor het desbetreffende kind)?
- 3) hebben de instellingen voor gesloten jeugdzorg naar aanleiding van de vermissingen toereikende maatregelen genomen om toekomstige vermissingen te voorkomen of te beperken, dat wil zeggen dat zij de vermissingen hebben geëvalueerd op het niveau van de organisatie (wat kan leiden tot aanpassing van werkwijze en procedures)?

De uitvoering van het onderzoek heeft plaatsgevonden bij *alle* instellingen voor gesloten jeugdzorg. Bij instellingen met meerdere locaties heeft de inspectie in principe gekozen voor de locatie met de meeste 'recidive'. Bij Horizon hadden beide groepen voor gesloten jeugdzorg geen weglopers. De inspectie heeft de locatie van Horizon Hand in Hand onderzocht.

Onderzochte instellingen / locaties / datum praktijkonderzoek

Instelling / project	Onderzochte locatie	Datum praktijkonderzoek
Almata	Den Dolder	18-01
De Lindenhorst	Zeist	21-01
Avenier / Hand in Hand	Harreveld	25-01
Icarus	Cadier en Keer	25-01
Jeugdformaat / Jutters Combinatie	Den Haag	28-01
Wilster	Groningen	28-01
BJ Brabant / Paljas Plus	Deurne	28-01
Horizon / Hand in Hand	Alphen a/d Rijn	29-01
OG Heldring Stichting	Zetten	01-02
De Koppeling	Amsterdam	01-02
Rentray	Eefde	04-02

Hoenderloo Groep / De Sprint	Wezep	08-02
Transferium	Driehuis	10-02
Avenier / Alexandra	Almelo	10-02
Hoenderloo Groep / Kop van Deelen	Hoenderloo	10-02

Het onderzoek bevatte de volgende onderdelen:

- analyse van de informatie over de vermissingen in 2009, waarbij gebruik wordt gemaakt van de geregistreerde gegevens van de instellingen waarover de inspectie al beschikte en van de gegevens die de instellingen voor gesloten jeugdzorg aan het programmaministerie voor Jeugd en Gezin hebben aangeleverd;
- een praktijktoets in alle instellingen met als onderdelen:
 - o analyse van de informatie die de instelling over haar handelwijze met betrekking tot vermissingen kon aanreiken;
 - o dossieranalyse van maximaal 6 dossiers;
 - o gesprekken met in ieder geval een van de gedragswetenschappers en een groepsleider/mentor.

Bijlage 3 Cijfers vermissingen gesloten jeugdzorg 2009 met nuancering

Instelling	Cijfers vermissingen 2009, in 2010 bij het onderzoek aangeleverd aan Inspectie jeugdzorg	
	Aantal vermissingen 2009	Aantal plaatsen in 2009
Almata (Den Dolder)	79	168
Avenier (Alexandra)	18	72
Avenier (Hand in Hand)	0	34
Hoenderloo Groep (Kop van Deelen)	46	50
Hoenderloo Groep (De Sprint)	24	120
Horizon (Hand in Hand)	0	29 ³
Icarus	49	74
Jeugdformaat / Jutters Combinatie	30	50
De Koppeling	84	64
De Lindenhorst	34	54
OG Heldring Stichting	61	151
Paljas Plus (BJ Brabant)	11	40
Rentray	93	143
Transferium ⁴	59	32
Wilster	85	144

Dit zijn de cijfers die de inspectie bij dit toezicht in 2010 van de instellingen ontving. Deze aantallen kunnen niet 1 op 1 vergeleken worden met de eerder aangeleverde cijfers. Op grond van de lijst kunnen instellingen niet met elkaar vergeleken worden. De volgende nuancering is nodig:

- Deze lijst geeft niet aan hoeveel jongeren er in de instelling verbleven in 2009 en geeft niet de doorloop binnen de instelling aan. Bij de instellingen met een snelle doorloop verblijven in een jaar (aanzienlijk) meer jongeren dan het aantal plaatsen.
- Er is een instelling die de vermissingen niet meldt, maar ongeoorloofde afwezigheid definieert als "uit zicht". De jongeren moeten de tijd die ze "uit zicht" zijn geweest inhalen, bij voorbeeld doordat ze daarna later dan afgesproken met verlof gaan.
- Sommige instellingen melden een vermissing al wanneer een jongere langer dan een uur niet op de afgesproken plek verblijft.
- Sommige instellingen melden wanneer een jongere de eerstvolgende ochtend nog niet terug is, maar de 24 uur nog niet verstreken zijn.
- Sommige instellingen stemmen achteraf in met de afwezigheid van jongeren en geven verlenging van verlof op verzoek van de jongere (soms is de afwezigheid dan als vermissing gemeld en soms niet).

³ Een deel van deze jongeren die in 2009 bij Horizon verbleven had geen machtiging gesloten jeugdzorg (meer).

⁴ Cijfers over periode 01-04-2009 t/m 31-01-2010: 64; 5 vermiste jongeren van 2010 meegeteld, daarom in tabel 59 jongeren.